

แบบฟอร์มมาตรฐานการปฏิบัติงาน (SOP)

ชื่อหน่วยงาน สำนักทันตสาธารณสุข	คู่มือการปฏิบัติงานการขับเคลื่อนตัวชี้วัด
	ชื่อตัวชี้วัด ร้อยละของผู้สูงอายุที่มีฟันแท้ใช้งานได้อย่างน้อย 20 ซี่

1. วัตถุประสงค์ (Objectives)

1.1 เพื่อใช้เป็นแนวปฏิบัติสำหรับดำเนินงานสร้างเสริมสุขภาพช่องปากผู้สูงอายุ สำหรับทันตบุคลากร/บุคลากรสาธารณสุขทุกระดับ ให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน

1.2 เพื่อเป็นแนวทางในการกำกับ ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานตามตัวชี้วัด ร้อยละของผู้สูงอายุที่มีฟันแท้ใช้งานได้อย่างน้อย 20 ซี่

2. ขอบเขต (Scope)

คู่มือการปฏิบัติงานการขับเคลื่อนตัวชี้วัดฉบับนี้ ครอบคลุมเนื้อหากระบวนการดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรคในช่องปากผู้สูงอายุ ภายใต้มาตรการหลัก คือ การเข้าถึงบริการทันตสุขภาพ ได้รับการตรวจประเมินและจัดบริการตามความจำเป็น และการเข้าถึงข้อมูล ความรู้ หรือกิจกรรมการส่งเสริมสุขภาพช่องปาก เพื่อดูแล คัดกรอง และจัดการสุขภาพช่องปากตนเองได้เบื้องต้นในภาคประชาชน โดยมีกิจกรรมดำเนินงานสำคัญ ดังนี้

1. พัฒนารูปแบบ กระบวนการสื่อสารเพื่อเพิ่มการเข้าถึงข้อมูลการดูแลสุขภาพช่องปาก
2. ส่งเสริมและสนับสนุน การใช้เครื่องมือในการประเมินเฝ้าระวังด้วยตนเอง
3. พัฒนารูปแบบ กลไก เพื่อเพิ่มการเข้าถึงบริการส่งเสริมป้องกัน

ซึ่งเกี่ยวข้องกับทันตบุคลากร บุคลากรสาธารณสุข หน่วยงานระดับส่วนกลาง ส่วนกลางในระดับเขต (ศูนย์อนามัย) ระดับจังหวัด ระดับอำเภอ และหน่วยบริการในพื้นที่ ได้แก่ โรงพยาบาลศูนย์ โรงพยาบาลทั่วไป โรงพยาบาลชุมชน และโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล

3. คำจำกัดความ (Definition) (ถ้ามี)

- **ผู้สูงอายุ** หมายถึง ผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป
- **ฟันแท้ใช้งาน** หมายถึง ฟันแท้ที่สามารถใช้บดเคี้ยวอาหารได้ จะไม่นับรวมกรณีเหลือแต่รากฟันที่จำเป็นต้องถอน หรือฟันโยกตั้งแต่ 3°degree ที่ต้องถอน
- **อย่างน้อย 20 ซี่** หมายถึง การมีฟันแท้ที่ใช้งานได้ตั้งแต่ 20 ซี่ขึ้นไป
- **บริการทันตสุขภาพตามจำเป็น** หมายถึง การได้รับบริการตรวจประเมิน ส่งเสริม ป้องกัน รักษา ฟันฟูสภาพ หรือนวัตกรรมเพื่อคงสภาพการใช้งานของช่องปาก
- **ได้รับการตรวจสุขภาพช่องปาก** หมายถึง ผู้สูงอายุที่ได้รับการตรวจสุขภาพช่องปากทั้งปากและวางแผนการรักษา (บันทึกลงแฟ้ม dental)

4. ความรับผิดชอบ (Responsibilities)

4.1 ผู้รับผิดชอบโดยตรง งานพัฒนาทันตสุขภาพผู้สูงอายุ ประกอบด้วย

● ขับเคลื่อนงานในภาคบริการ	ผู้รับผิดชอบหลัก
- ประเด็นงานงานพัฒนาระบบบริการทันตสุขภาพผู้สูงอายุ	ทพ.พุลพฤกษ์ โสภารัตน์ ตำแหน่ง ทันตแพทย์ชำนาญการพิเศษ
- ประเด็นงานผู้สูงอายุที่มีความต้องการพิเศษ, รอยโรคมะเร็งและมะเร็งช่องปาก	ทพญ.พัชรวรรณ สุขุมาลินท์ ตำแหน่ง ทันตแพทย์ชำนาญการ
- Digital dentistry	ทพ.พุลพฤกษ์ โสภารัตน์ ตำแหน่ง ทันตแพทย์ชำนาญการพิเศษ ทพญ.พัชรวรรณ สุขุมาลินท์ ตำแหน่ง ทันตแพทย์ชำนาญการ
● ขับเคลื่อนงานในภาคประชาชน	ผู้รับผิดชอบหลัก
- งานส่งเสริมความรู้และพัฒนาช่องทางสื่อสาร	ทพ.พงศธร จินตกานนท์ ตำแหน่ง ทันตแพทย์ชำนาญการ
- กิจกรรมการประกวดคลิปผู้สูงอายุฟันดี	
- ประเด็นการสื่อสารกลุ่มผู้สูงอายุที่มีความต้องการพิเศษ	ทพญ.พัชรวรรณ สุขุมาลินท์ ตำแหน่ง ทันตแพทย์ชำนาญการ
- ประเด็นงานรณรงค์สร้างกระแสนโยบาย 80 ปี ฟันดี 20 ปี	ทพ.พุลพฤกษ์ โสภารัตน์ ตำแหน่ง ทันตแพทย์ชำนาญการพิเศษ ทพญ.พัชรวรรณ สุขุมาลินท์ ตำแหน่ง ทันตแพทย์ชำนาญการ
- การส่งเสริมสุขภาพช่องปากผ่านชมรมผู้สูงอายุ	นางสาวมณัญญา เรือจิตร นางสาวเนริศา เอกปัชชา ตำแหน่ง นักวิชาการสาธารณสุขปฏิบัติการ
● ขับเคลื่อนงานเฝ้าระวังสุขภาพช่องปากในชุมชน (เชื่อมต่อระหว่างชุมชนกับหน่วยบริการ)	ทพ.พุลพฤกษ์ โสภารัตน์ ตำแหน่ง ทันตแพทย์ชำนาญการพิเศษ
● ระบบรายงานผลดำเนินงานตามตัวชี้วัด	นางสาวมณัญญา เรือจิตร นายกลวัชร ปาวงค์ ตำแหน่ง นักวิชาการสาธารณสุขปฏิบัติการ

4.2 ผู้ร่วมดำเนินการ ประกอบด้วย พันธบุคคลกรในศูนย์อนามัย สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด โรงพยาบาลศูนย์ โรงพยาบาลทั่วไป โรงพยาบาลชุมชน และโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล อาสาสมัครสาธารณสุขในพื้นที่

5. ขั้นตอนการปฏิบัติ (Procedure)

ลำดับ	ผังกระบวนการ	รายละเอียดงาน	ระยะเวลา	ผู้รับผิดชอบ	เอกสาร/ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง
1.		• ทบทวนสถานการณ์ ผลการดำเนินงานที่ผ่านมา • วิเคราะห์ข้อมูล/ความรู้ และปัญหาอุปสรรคของการดำเนินงาน • กำหนดเป้าหมายการดำเนินงานตามตัวชี้วัด และกระจายรายเขต	ต.ค.	งานพัฒนาทันตสุขภาพผู้สูงอายุ	- ข้อมูลสภาวะสุขภาพช่องปากผู้สูงอายุ - ข้อมูลผลการจัดบริการสุขภาพช่องปากผู้สูงอายุ - ข้อมูลการเข้าถึงสื่อความรู้ กิจกรรม เพื่อการดูแลช่องปากตนเองโดยภาคประชาชน (เชิงออนไลน์และชมรมผู้สูงอายุ) - ข้อมูลสำรวจสภาวะทันตสุขภาพแห่งชาติครั้งที่ 8 ปีพ.ศ. 2560 - ข้อมูลการใช้เครื่องมือเฝ้าระวังสุขภาพช่องปาก (Blue book App.)
2.		• กำหนดมาตรการเพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงาน • ออกแบบกลไกการดำเนินงานรองรับ มาตรการที่กำหนด • จัดทำแผนการดำเนินงาน	ต.ค.	งานพัฒนาทันตสุขภาพผู้สูงอายุ	
3.		• เสนอแผนดำเนินงาน ต่อผู้บริหารและ ผู้เกี่ยวข้องพิจารณา <u>กรณีไม่ผ่านการพิจารณา</u> - ทบทวนและปรับแผน <u>กรณีผ่านการพิจารณา</u>	ต.ค.	งานพัฒนาทันตสุขภาพผู้สูงอายุ	

ลำดับ	ผังกระบวนการ	รายละเอียดงาน	ระยะเวลา	ผู้รับผิดชอบ	เอกสาร/ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง
		- ชี้แจงแผนและค่าเป้าหมายต่อพื้นที่ดำเนินงาน			
4.	ชี้แจงแผนและเป้าหมายดำเนินงานตามตัวชี้วัดแก่ผู้ร่วมดำเนินงานและเครือข่ายในพื้นที่	ชี้แจงแผนดำเนินงาน ค่าเป้าหมายตัวชี้วัด แก่ผู้ร่วมดำเนินงาน ระดับเขต และ เครือข่ายในพื้นที่	พ.ย.	งานพัฒนาทันตสุขภาพผู้สูงอายุ	แนวทางการดำเนินงานทันตสาธารณสุข ประจำปีงบประมาณ 2566
5.	พัฒนาเครื่องมือ/แนวทาง/รูปแบบ เพื่อสนับสนุนการเข้าถึงบริการทันตสุขภาพตามความจำเป็นและเข้าถึงข้อมูล ความรู้ เพื่อการดูแลตนเองโดยภาคประชาชน	พัฒนาสื่อและช่องทางการสื่อสารความรู้การดูแลสุขภาพช่องปากผู้สูงอายุ ('ฟันยังดี') และผู้สูงอายุกลุ่มที่มีความต้องการพิเศษ (กลุ่มโรคสมองเสื่อม) พัฒนาเครื่องมือเพื่อการประเมินความรอบรู้ด้านทันตสุขภาพในผู้สูงอายุ พัฒนารูปแบบการรณรงค์กระตุ้นสร้างความตระหนักการดูแลช่องปาก ทั้งลักษณะทางกายภาพและเชิงสังคมออนไลน์ พัฒนาเครื่องมือเพื่อการเฝ้าระวังสุขภาพช่องปากผู้สูงอายุในระดับชุมชน พัฒนาระบบและการจัดบริการส่งเสริมสุขภาพช่องปากผู้สูงอายุในหน่วยบริการ	ต.ค. 65 – ก.ย. 66	งานพัฒนาทันตสุขภาพผู้สูงอายุ	แนวทางการจัดบริการดูแลและป้องกันสุขภาพช่องปากในผู้สูงอายุสำหรับทันตบุคลากร คู่มือการใช้งานสมุดบันทึกสุขภาพผู้สูงอายุ (Blue book Application) และประเด็นการตรวจช่องปากโดยทันตบุคลากร การดูแลสุขภาพช่องปากผู้สูงอายุในกลุ่มโรคสมองเสื่อม สำหรับสหวิชาชีพ และภาคประชาชน การเตรียมความพร้อมของประชากรเพื่อวัยสูงอายุ สนับสนุนการเข้าถึงสื่อ ความรู้ และข้อมูล เพื่อการดูแลตนเองเบื้องต้น

ลำดับ	ผังกระบวนการ	รายละเอียดงาน	ระยะเวลา	ผู้รับผิดชอบ	เอกสาร/ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง
6.		ขับเคลื่อนกลไกการพัฒนาระบบและการจัดบริการส่งเสริมป้องกันในหน่วยบริการ ขับเคลื่อนกลไกการสร้างเสริมความรู้สนับสนุนการเข้าถึงสื่อความรู้ในภาคประชาชน ขับเคลื่อนกลไกการเฝ้าระวังสุขภาพช่องปากผู้สูงอายุในระดับชุมชนและการจัดการข้อมูลเชื่อมต่อในระบบบริการเพื่อใช้ประโยชน์ในการวางแผนดูแลจัดบริการตามความจำเป็น	ต.ค. 65 – ก.ย. 66	-งานพัฒนาทันตสุขภาพผู้สูงอายุ -ผู้ร่วมดำเนินงานในระดับพื้นที่	- แนวทางการจัดบริการดูแลและป้องกันสุขภาพช่องปากในผู้สูงอายุสำหรับทันตบุคลากร - คู่มือการใช้งานสมุดบันทึกสุขภาพผู้สูงอายุ (Blue book Application)
7.		ติดตามการดำเนินงานประเด็นการใช้เครื่องมือเพื่อการเฝ้าระวังสุขภาพช่องปากผู้สูงอายุระดับชุมชน ติดตามการดำเนินงานตามแนวทางการจัดบริการส่งเสริมป้องกันสำหรับทันตบุคลากร ติดตามการเข้าถึงสื่อความรู้และวิเคราะห์ข้อมูลความรู้ด้านทันตสุขภาพ วิเคราะห์ผลดำเนินงานในภาพรวมจัดทำข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาการทำงานในระยะถัดไป	ก.ค. – ก.ย. 66	งานพัฒนาทันตสุขภาพผู้สูงอายุ	- ข้อมูลสถานะสุขภาพช่องปากผู้สูงอายุ - ข้อมูลผลการจัดบริการสุขภาพช่องปากผู้สูงอายุ - ข้อมูลการเข้าถึงสื่อความรู้ กิจกรรม เพื่อการดูแลช่องปากตนเองโดยภาคประชาชน (เชิงออนไลน์และชมรมผู้สูงอายุ) - ข้อมูลการประเมินความรู้ด้านทันตสุขภาพในผู้สูงอายุ - ข้อมูลการใช้เครื่องมือเฝ้าระวังสุขภาพช่องปาก (Blue book App.)